

У спеціалізовану Вчену раду Д 35.051.27
у Львівському національному університеті
імені Івана Франка

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Шишки Романа Богдановича на рукопис дисертації, автореферат та інші матеріали Якубівського Ігоря Євгеновича на тему «Проблеми набуття, здійснення та захисту майнових прав інтелектуальної власності в Україні», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

На підставі ознайомлення із рукописом дисертації, авторефератом та оприлюдненими науковими роботами можна зробити наступний висновок про її відповідність встановленим вимогам і відмінність від попередників.

Актуальність теми дослідження не спричиняє нарікань: 1) чинне цивільне законодавство України щодо набуття, здійснення та захисту прав інтелектуальної власності непослідовне та архаїчне і не розмежовує де порушення, а де юридична відповідальність; 2) у ст. 432 невдало вписані способи захисту; 3) в ЦК України відсутні фактично санкції за зловживання правами, зокрема тролінг. Тож у цій частині перед вченими та законодавцем чимало теоретичних проблем та практичних завдань. Навіть попри те, що останнім часом захищено ряд робіт за цією проблематикою розробки у цій царині є потрібними і доречними, в тому числі із врахування роботи з європеїзації ЦК України.

Показовим є намагання знищити Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності», що підпорядкований Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, колектив якого звернувся до Гаранта Конституції України припинити руйнацію державної системи правової охорони інтелектуальної власності.

Дисертантом проведено грунтований аналіз правовідносин в сфері інтелектуальної власності як цивільних.

З огляду на це, тематика дисертації І.Є. Якубівського видається цілком актуальною, навіть попри активізацію наукових пошуків, та досліджень цієї проблематики в останні роки.

Автором здійснений добротний комплексний аналіз праць як радянських, так і вітчизняних науковців за означену проблематикою та запропонованих рішень попередниками.

Дисертацію виконано відповідно планових тем науково-дослідної роботи кафедри цивільного права та процесу Львівського національного університету імені Івана Франка («Удосконалення механізму правового регулювання у світлі новелізації цивільного законодавства», номер державної

реєстрації – 0112U003754) та «Проблеми уніфікації цивільного законодавства України з правом ЄС», номер державної реєстрації – 0116U001703) юридичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка. Видається вона повністю Відповідає й Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні від 1 червня 2016 р. та Плану заходів з її реалізації, про що слід було і вказати.

Мета й завдання рецензованого наукового дослідження сформульовані здебільше вдало. .

Для досягнення вказаної мети було визначено такі завдання: з'ясувати основні доктринальні підходи до розуміння юридичної природи майнових прав інтелектуальної власності; виявити сутнісні ознаки майнових прав інтелектуальної власності та сформулювати їх дефініцію; розкрити зміст майнових прав інтелектуальної власності; визначити поняття підстав набуття майнових прав інтелектуальної власності та провести їх класифікацію; виявити особливості набуття майнових прав на окремі об'єкти права інтелектуальної власності; визначити способи та межі здійснення майнових прав інтелектуальної власності; з'ясувати юридичну природу договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності та з'ясувати їх місце в системі договірного права; розкрити особливості окремих видів договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності; визначити поняття та провести класифікацію способів захисту майнових прав інтелектуальної власності; розкрити особливості способів захисту майнових прав інтелектуальної власності; сформулювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання набуття, здійснення та захисту майнових прав інтелектуальної власності.

В цілому об'єкт - суспільні відносини в сфері регулювання інтелектуальної власності, та предмет дослідження – механізм цивільно-правового регулювання набуття, здійснення та захисту майнових прав інтелектуальної власності, нормативно-правові акти, правозастосовча практика визначені досить кваліфіковано.

Ним визначена його методологічна основа. Це низка прийнятих правою науковою загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Так діалектичний підхід пізнання був його основою і дозволив аналізувати інститут права інтелектуальної власності як явище, що розвивається, виявити його основні тенденції. Логічні прийоми (аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення тощо) супроводжували увесь процес дослідження. Правила формулювання понять використані у запропонованих автором дефініціях майнових прав інтелектуальної власності (п. 1.2.), використання об'єкта права інтелектуальної власності (п. 1.3.), підстав набуття майнових прав інтелектуальної власності (п. 2.1.), здійснення майнових прав інтелектуальної власності (п. 3.1.), меж здійснення таких прав (п. 3.3.), способів їх захисту (п. 5.1.). Правила поділу понять застосовувались для проведення класифікації підстав набуття майнових прав інтелектуальної власності (п. 2.1.), способів використання об'єктів цих прав (п. 3.3.), способів захисту майнових прав

інтелектуальної власності (п. 5.1.). Соціологічні методи пізнання використовувалися при аналізі нормативно-правових актів, судових рішень та інших документів. Герменевтико-правовий метод застосовувався в процесі тлумачення правових норм, що регулюють набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності, та практики їх застосування (п. 2.1.–2.4, 3.1.–3.3., 4.1.–4.4., 5.1.–5.4.). Прийоми техніко-юридичного аналізу використовувалися при здійсненні дослідження майнових прав інтелектуальної власності за допомогою засобів юридичної техніки. окремі прийоми порівняльно-правового методу застосовувалися для порівняльного аналізу нормативно-правових актів України, що регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності, із міжнародно-правовими документами та законодавством іноземних держав (п. 3.3., 4.2., 5.2.–5.4.).

Ступінь обґрутованості наукових положень, висновків, рекомендацій. Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, мають достатній доктринальний ступінь обґрутованості, що свідчить про опрацювання дисертантом в достатній мірі відповідного інформаційно-правового матеріалу: чинне законодавство України, наукові праці, що досліджуваних правовідносин. Автор сформулював положення, які містять елементи наукової новизни:

вперше:

– запропоновано авторське визначення майнових прав інтелектуальної власності як суб'єктивних цивільних прав на об'єкт права інтелектуальної власності, які мають економічний зміст, забезпечують задоволення майнових інтересів їх суб'єкта (правоволодільця) шляхом закріplення за ним можливості використання об'єкта та недопущення такого використання іншими особами без його згоди;

– сформульовано позицію, що зміст майнових прав інтелектуальної власності становлять права щодо використання їх об'єкта. Доведено, що право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта, у тому числі забороняти таке використання, не є елементом змісту майнових прав інтелектуальної власності, оскільки становить собою вимогу, спрямовану на захист порушених майнових прав інтелектуальної власності, і реалізується у площині охоронного правовідношення;

– обґрутовано позицію, що з метою охорони та захисту майнових авторських прав доцільним є існування в Україні замість двох реєстрів (Державного реєстру свідоцтв про реєстрацію авторських прав на твір і Державного реєстру договорів, що стосуються прав автора на твір) одного Державного реєстру авторських прав, у якому б відображалися відомості про зареєстровані майнові авторські права, набуті як в порядку первісного, так і похідного правонаступтва;

– запропоновано під здійсненням майнових прав інтелектуальної власності розуміти вчинення правоволодільцем (правоволодільцями) або уповноваженою особою на свій розсуд дій щодо використання об'єкта права

інтелектуальної власності та/або розпоряджання майновими правами на нього для задоволення майнових інтересів правоволодільця (правоволодільців);

– обґрунтовано поділ способів використання об’єктів права інтелектуальної власності, залежно від того, на що спрямована відповідна дія, на прямі (полягають у вчиненні дій безпосередньо щодо самих об’єктів права інтелектуальної власності) та опосередковані (полягають у вчиненні дій щодо матеріальних носіїв; у яких виражено (втілено, застосовано) відповідний об’єкт права інтелектуальної власності);

– сформульовано позицію, відповідно до якої попри загальну тенденцію до універсалізації договірних конструкцій щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, вони мають неоднакову сферу застосування, і на основі цього їх запропоновано поділяти на дві підгрупи: універсальні – опосередковують розпорядження майновими правами на різні об’єкти права інтелектуальної власності; спеціальні – опосередковують розпорядження майновими правами на окремі види об’єктів;

– запропоновано відносити договір про управління майновими авторськими та (або) суміжними правами на колективній основі до договорів про надання посередницьких послуг;

– обґрунтовано розуміння ліцензії у праві інтелектуальної власності як способу розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, що полягає у наданні правоволодільцем іншій особі (особам) права на використання об’єкта права інтелектуальної власності на підставі договору або одностороннього правочину;

– сформульовано позицію, що моментом набуття майнових прав інтелектуальної власності за договором, потрібно вважати момент укладення відповідного договору, якщо договором або законом не передбачено інше. Водночас для тих об’єктів, набуття майнових прав інтелектуальної власності на які закон пов’язує із державною реєстрацією, відповідні права переходятять до набувача за договором в момент державної реєстрації передання цих прав;

– запропоновано нову назву закріпленого ст. 1112 ЦК України договору про створення за замовленням і використання об’єкта права інтелектуальної власності, а саме: «договір творчого замовлення», що більш точно відображає зміст відносин сторін за цим договором. Обґрунтовано висновок, що розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, поряд з обов’язком щодо створення об’єкта, є конститутивним (обов’язковим) елементом цього договору;

– обґрунтовано доцільність поділу способів захисту майнових прав інтелектуальної власності за їх цільовою спрямованістю на три групи: 1) припинюальні – спрямовані на припинення порушення майнових прав інтелектуальної власності; 2) відновлюальні – спрямовані на відновлення становища, яке існувало до порушення майнових прав інтелектуальної власності; 3) компенсаційні – спрямовані на компенсацію майнових втрат та (або) моральної шкоди, яких зазнав правоволоділець внаслідок порушення майнових прав інтелектуальної власності;

– запропоновано з метою гармонізації законодавства України про інтелектуальну власність із правом ЄС запровадження такого способу захисту майнових прав інтелектуальної власності, як заборона неправомірного використання об'єкта права інтелектуальної власності конкретним способом (способами);

– сформульовано позицію, що ефективний захист майнових прав інтелектуальної власності у разі їх порушення внаслідок видачі патенту чи свідоцтва вимагає застосування у сукупності таких способів захисту: 1) визнання незаконним і скасування рішення, що стало підставою для державної реєстрації майнових прав інтелектуальної власності; 2) скасування державної реєстрації майнових прав інтелектуальної власності; 3) визнання недійсним охоронного документу (патенту, свідоцтва);

– обґрунтовано доцільність розмежування вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності, та матеріалів і знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення таких товарів як цивільноправових способів захисту порушених прав, з одного боку, та конфіскації відповідних товарів, матеріалів і знарядь, що є публічно-правовою санкцією за вчинене адміністративне чи кримінальне правопорушення, з іншого боку;

– зроблено висновок, що компенсація як альтернативний щодо відшкодування збитків спосіб захисту майнових прав інтелектуальної власності мала би мати універсальний для даної сфери характер і застосовуватись для захисту прав на різні об'єкти інтелектуальної власності. Такий підхід дозволить усунути існуючий сьогодні дисбаланс рівня захисту майнових авторських та суміжних прав, прав на сорти рослин, з одного боку, та прав на інші об'єкти, для яких спеціальне законодавство наразі не передбачає можливості застосування цього способу захисту.

удосконалено:

– розуміння юридичної природи первісних підстав набуття майнових прав інтелектуальної власності на різні об'єкти, якими є: правомірні дії (створення твору, здійснення виконання, вироблення фонограми, перше використання комерційного найменування, державна реєстрація майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку, тощо) та юридичні склади (наприклад, створення об'єкта патентного права та державна реєстрація майнових прав інтелектуальної власності на нього);

– положення щодо виокремлення двох критеріїв використання об'єктів промислової власності: 1) функціонального, який визначає характер дій з використання об'єкта; 2) предметного, який визначає формальні параметри об'єкта, щодо якого ці дії вчиняються;

– дефініцію ліцензійного договору: за ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності конкретним способом (способами) на певній території протягом визначеного строку (ліцензію), а ліцензіат зобов'язується сплачувати плату за використання такого об'єкта;

– визначення договору про передання майнових прав інтелектуальної власності: за договором про передання майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (правоволоділець) відчужує другій стороні (набувачеві) майнові права інтелектуальної власності, а набувач зобов'язується, якщо інше не передбачено договором, сплатити за набуття зазначених прав встановлену договором плату;

– положення, що предметом договору комерційної концесії є комплекс прав на використання об'єктів права інтелектуальної власності для здійснення підприємницької діяльності з виробництва та (або) реалізації певного товару (товарів), виконання роботи (робіт) чи надання послуги (послуг), який повинен включати комерційне найменування та (або) торговельну марку, а також будь-який інший об'єкт (об'єкти) права інтелектуальної власності (комерційні таємниці, винахід, промисловий зразок, комп'ютерну програму тощо);

– позицію, що вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності, та знищення таких товарів може бути застосовано судом лише за наявності такої позовної вимоги та конкретизації позивачем відповідних товарів (партії товарів), що підлягають вилученню;

додатково аргументовано:

– позицію щодо необхідності розмежування строків чинності майнових прав інтелектуальної власності в абсолютних правовідносинах та строків у договорах щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, на основі чого обґрунтовано, що перші можуть визначатися лише законом;

– висновок про те, що об'єктами майнових прав інтелектуальної власності в статиці є результати інтелектуальної, зокрема, творчої, діяльності (твори, виконання, винаходи тощо) та інші об'єкти, визначені у законі (комерційні найменування, географічні зазначення тощо). Водночас, об'єктами цивільного обороту у досліджуваній сфері є майнові права інтелектуальної власності;

– висновок про те, що можливості фізичних осіб, які не мають повної цивільної дієздатності, щодо самостійного здійснення ними майнових прав інтелектуальної власності залежать від характеру дій зі здійснення таких прав (фактичні чи юридичні). Самостійно здійснювати свої майнові права інтелектуальної власності шляхом вчинення фактичних дій можуть усі фізичні особи;

– позицію щодо віднесення публічних ліцензій на використання об'єктів авторського права та суміжних прав до категорії односторонніх правочинів. Відповідно до цього запропоновано доповнити глави 36 і 37 ЦК України положеннями про публічні ліцензії;

– висновок, що договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності становлять самостійну групу в системі інститутів договірного права;

– позицію, що закріплені пунктами 1–2 ч. 2 ст. 432 ЦК України засоби за своєю юридичною природою не є способами захисту майнових прав

інтелектуальної власності, а становлять собою засоби забезпечення доказів або позову.

Ознайомлення з дисертацією та її авторефератом надає підстави стверджувати, що роботі притаманні основні необхідні для такого дослідження компоненти – критичний аналіз досягнень більшості попередніх дослідників цієї та суміжних проблем, встановлено зарубіжний досвіду, належну апробацію результатів дослідження.

Основні положення, висновки та пропозиції, що сформульовані автором у дисертації, в тому числі й ті, що віднесені до наукової новизни, мають відповідний рівень обґрунтованості. Цього вдалося досягти шляхом критичного аналізу робіт вітчизняних та зарубіжних вчених, чинного законодавства України та законодавства інших держав й судової практики.

Науковий апарат рецензованої дисертації та її автореферату є достатньо високим, матеріал викладений чітко, доступно і юридично грамотно.

Детальний і аргументований розгляд окремих питань теми дисертаційного дослідження дозволив дисертанту висловити певні пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України.

Структура роботи, перелік і зміст розглянутих питань свідчать про **новизну дисертаційного дослідження**. В дисертації опрацьовано широке коло важливих для розвитку сучасної цивілістичної науки положень, зроблено ряд теоретичних узагальнень. Дійсно вбачається новизна внесеного на захист (хоча захищається дисертація у цілому, а не тільки положення її новизни).

Таким чином, викладене дозволяє зробити висновок, що у цьому дисертаційному дослідженні сформульовано і обґрунтовано достатню кількість нових для цивілістичної науки висновків та положень, які в своїй сукупності свідчать про певний внесок автора у розвиток цивільно-правових досліджень в Україні. Вони викладені в чисельних публікаціях автора за тривалий час, що свідчить про наукове становлення здобувача.

Полнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Основні положення й висновки, що сформульовані в дисертації достатнім чином оприлюднені у монографії, 34 статтях у наукових фахових виданнях, в тому числі 6 у виданнях зарубіжних країн, та 47 тезах повідомлень доповідей на науково-практичних конференціях у виправданому наукометричному та темпоральному вимірі.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації, в цілому відображає структуру і наукові результати дослідження. Вони є ідентичними.

Практична і теоретична значимість результатів дисертаційного дослідження отриманих в дисертації в цілому не піддається сумніву. Вони є внеском в розвиток науки цивільного права, зокрема права інтелектуальної власності, можуть бути використані для подальшого її розвитку, правозастосовній діяльності, в судовій практиці, навчально-методичній роботі а також для удосконалення чинного законодавства. Такі напрацювання можуть і повинні бути використані при підготовці лекцій, підручників і

навчальних посібників, методичних рекомендацій з курсу «Цивільне право України», «Право інтелектуальної власності» чи «Інтелектуальне право». Викладені в дисертаційній роботі положення, висновки і пропозиції можуть бути використані у нормотворчій діяльності для вдосконалення положень чинного законодавства України, що регулює досліджені автором правовідносини, при підготовці проектів законів про внесення змін і доповнень до цивільного законодавства України.

Особливо заслуговує уваги подані здобувачем пропозиції з удосконалення законодавства.

Між тим, позитивно оцінюючи науково-теоретичну і практичну значимість дисертаційного дослідження І.Є. Якубівського, її наукову новизну та можливість використання пропозицій і рекомендацій дисертанта для вдосконалення чинного законодавства та практики його застосування, необхідно зазначити, що **дисертаційна робота не позбавлена окремих вад**, ряд положень мають дискусійний характер чи викликають зауваження, які вимагають додаткової аргументації та пояснень в процесі захисту. Їх критика зводиться до наступного:

Щодо назви дисертаційного дослідження «Проблеми набуття, здійснення та захисту майнових прав інтелектуальної власності в Україні» оскільки: 1) у багатьох публікаціях та рекомендаціях щодо назви роботи, в тому числі під егідою МОН України, рекомендується уникати певних назв, зокрема «Проблеми ....», як ключового слова та орієнтованого на опис проявів проблематики дослідження, а не на її вирішення, не точно відображають здобутки автора та внесок у вирішення цих проблем; 2) занадто широке охоплення напрямів - набуття, здійснення та захист, кожен з яких міг би стати самостійним дослідженням; 3) оскільки автор використав компаративістичний підхід, то йдеться не тільки про Україну, а і проблеми ЄС та інших країн та позицію ВОІВ. Принаймні, така назва повинна бути якомога коротшою, відповідати науковій спеціалізації та суті розв'язаної проблеми, вказувати на мету дисертаційного дослідження та його завершеність. (Див. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // «Бюлєтень ВАК України». 2007. № 6. С. 9 – 17). Назва дисертації повинна бути, по можливості, короткою, відповідати обраній спеціальності та суті вирішеної наукової проблеми (задачі), вказувати на мету дисертаційного дослідження і його завершеність).

Потребує подального пояснення положення що «зміст майнових прав інтелектуальної власності становлять права щодо використання їх об'єкта ...» (с.41) в частині того, що використання, саме по собі, охоплює правомочності та може бути комерційним і некомерційним, зі згоди творця чи осіб яким належить майнові право так без такої згоди як право вільного використання.

Видається, що обґрунтоване автором «розуміння ліцензії у праві інтелектуальної власності як способу розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, що полягає у наданні правоволодільцем іншій особі (особам) права на використання об'єкта права інтелектуальної власності на підставі договору або одностороннього правочину» (с.43) має внутрішні

суперечності: ліцензія за договором одне, а ліцензії – інше, в тому числі односторонній правочин про надання вільного використання об'єкта права інтелектуальної власності. Не дарма законодавець у ст. 1107 ЦК України їх розмежував. До того, не слід забувати про примусові ліцензії.

Потребує додаткового уточнення компенсація за порушення майнових та немайнових прав інтелектуальної власності. Йдеться про «компенсація як альтернативний щодо відшкодування збитків спосіб захисту майнових прав інтелектуальної власності мала би мати універсальний для даної сфери характер і застосовуватись для захисту прав на різні об'єкти інтелектуальної власності» (с. 44) та «компенсацію майнових втрат та (або) моральної шкоди, яких зазнав правоволоділець внаслідок порушення майнових прав інтелектуальної власності». В такому аспекті вони певним чином конкурують, та до того компенсація моральної шкоди стосується не порушення майнових прав, а немайнових.

З огляду на наукову толерантність та етику вченого при презентації в дисертації «удосконалено» (с.44 - 45) та розвинуту слід було б уточнити положення якої саме норми позитивного права чи якого автора це стосується. Тут було б добре уточнити за рахунок яких елементів це покращено, що і буде внеском дослідника в науку і уточнить досягнення здобувача. Це саме стосується того, що «додатково аргументовано» (с.45 - 46).

Слід було в уточнити чиї положення і у якій частині, а щодо поважних попередників, особливо професорів, то варто було б проявити толерантність, якою славиться Львівська школа цивілістики та права, та вказати на їх вченість. Зокрема , якщо йдеться про «дефініцію ліцензійного договору: за ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності конкретним способом (способами) на певній території протягом визначеного строку (ліцензію), а ліцензіат зобов'язується сплачувати плату за використання такого об'єкта», то чи варто тут, як і в дефініціях інших договорів в ЦК України, вказувати «одна сторона» та «друга сторона» при тому що спеціальне їх найменування само -по собі персоналізує їх правове становище. Це стосується й дефініції наступного договору. Огляду на «ботизацію» юридичного аналізу договірних конструкцій в європейованому кодексі слід таких уточнень уникати.

Якщо йдеться про об'єкти майнових прав інтелектуальної власності у статиці (с.46), то виникає запитання про такі об'єкти в динаміці.

Особистий внесок здобувача розкривається лише в разі наявності співавторства. До речі, ідеї не визнаються об'єктом авторського права, а на захист виносяться не тільки «наступні положення, які містять елементи наукової новизни» (с.41), а вся дисертація в цілому так і окремі її складові.

Є певні стилістичні та помилки: «Ст. 54 Основного Закону» (с.52), де рекомендується не скорочувати слова в на початку речення, а Конституція України не має іншої легальної назви, тому вказувати те, чого немає некоректно.

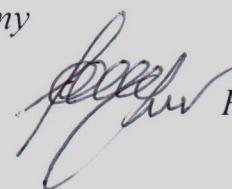
Некоректно вживати термін «на думку» (с. 278): думка не є об'єктом авторського права; неоднозначно сприймається; має властивість змінюватися з часом з об'єктивних чи суб'єктивних причин. Те саме стосується «закон говорить» (с.289): він не може цього робити в силу відсутності голосу; навіть якщо це алегорично, то краще «приписує», «визначає», «встановлює».

Видається, що при формуванні наукової позиції стосовно підстав виникнення майнових прав інтелектуальної власності здобувач проігнорував напрацювання А.В. Коструби та М.Д. Пленюк.

Робота написана науковою мовою і її текст легко сприймається та вбачаються опорні положення для формування висновків автора. Окрім того, є науково та практично обґрунтовані положення щодо удосконалення чинного законодавства.

Проте, висловлене зауваження, не впливає принципово на загальну оцінку підданих ознайомленню та опонуванню матеріалів за темою «Проблеми набуття, здійснення та захисту майнових прав інтелектуальної власності в Україні », що надає вагомі підстави для висновку: 1) дисертація є самостійним, завершеним дослідженням, що відповідає пп. 9, 10, 12 Порядку присудження наукових ступенів від 24 липня 2013 р. № 567, та Вимогам до оформлення дисертації від 12.01.2017 р. № 40; 2) автор *Ігор Євгенович Якубівський* заслуговує на присвоєння наукового ступеню доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.03 – «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право».

Офіційний опонент:
професор кафедри інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін
Київського інституту інтелектуальної
власності та права Національного університету
«Одеська юридична академія» д.ю.н. професор

R.B. Шишка

Підпись Р.Б. Шишки посвідчує:
Директор Київського інституту інтелектуальної
власності та права Національного університету
«Одеська юридична академія», доктор юридичних
наук, доцент, Заслужений юрист України

B.I. Фелик

